Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

4. juuni 2015 *

Eelotsusetaotlus — Pikaajalistest elanikest kolmandate riikide kodanike staatus — Direktiiv 2003/109/EÜ — Artikli 5 lõige 2 ja artikli 11 lõige 1 — Siseriiklikud õigusnormid, millega on pikaajalise elaniku staatuse saanud kolmandate riikide kodanikele kehtestatud rahatrahvi ähvardusel integreerumiskohustus, mille täitmist tõendab eksam

Kohtuasjas C-579/13,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Centrale Raad van Beroep'i (Madalmaad) 13. novembri 2013. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 15. novembril 2013, menetluses

P,

S

versus

Commissie Sociale Zekerheid Breda,

College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Amstelveen,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja president R. Silva de Lapuerta (ettekandja), kohtunikud J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, J. L. da Cruz Vilaça ja C. Lycourgos,

kohtujurist: M. Szpunar,

kohtusekretär: vanemametnik M. Ferreira,

arvestades kirjalikus menetluses ja 5. novembri 2014. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— P ja S, esindaja: *advocaat* J. B. Bierbach,

— Madalmaade valitsus, esindajad: M. Bulterman, M. de Ree, B. Koopman ja J. Langer,

— Portugali valitsus, esindajad: L. Inez Fernandes ja N. Piçarra,

— Euroopa Komisjon, esindajad: M. Condou-Durande ja G. Wils,

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

olles 28. jaanuari 2015. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb seda, kuidas tõlgendada nõukogu 25. novembri 2003. aasta direktiivi 2003/109/EÜ pikaajalistest elanikest kolmandate riikide kodanike staatuse kohta (ELT 2004, L 16, lk 44; ELT eriväljaanne 19/06, lk 272) artikli 5 lõiget 2 ja artikli 11 lõiget 1.

2 Taotlus on esitatud ühelt poolt P ja S-i ning teiselt poolt Commissie Sociale Zekerheid Breda (Breda sotsiaalkomisjon, edaspidi „Commissie Sociale Zekerheid") ja College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Amstelveeni (Amstelveeni kohaliku omavalitsuse asutus) vahelises vaidluses integreerumiskohustuse üle, mille seadsid viimati nimetatud asutused.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Direktiivi 2003/109 põhjendustes 2, 4, 6 ja 12 on ette nähtud:

„(2) Oma erakorralisel istungil Tamperes 15. ja 16. oktoobril 1999 teatas Euroopa Ülemkogu, et kolmandate riikide kodanike õiguslikku seisundit tuleks lähendada liikmesriikide kodanike omale ning et isikule, kes on teatud kindlaksmääratud aja jooksul liikmesriigis seaduslikult elanud ja kellel on pikaajaline elamisluba, tuleks selles liikmesriigis anda kogum ühtseid õigusi, mis on võimalikult lähedased EL kodanike õigustele.

[…]

(4) Liikmesriigis pikaajaliselt elavate kolmandate riikide kodanike integratsioon edendab oluliselt majanduslikku ja sotsiaalset ühtekuuluvust, mis on asutamislepingus sätestatud põhieesmärk.

[…]

(6) Pikaajalise elaniku staatuse saamise põhikriteeriumiks peaks olema liikmesriigi territooriumil elamise kestus. Elamine peaks olema seaduslik ja pidev, et isik võiks näidata, et ta on riigiga püsivad sidemed loonud. Tuleks ette näha teatud paindlikkus, et saaks arvesse võtta olukordi, kus isik peab ajutiselt riigist lahkuma.

[…]

(12) Selleks et pikaajalised elanikud saaksid tõhusalt integreeruda ühiskonda, kus nad elavad, tuleb pikaajalisi elanikke kohelda võrdselt liikmesriigi kodanikega paljudes majanduslikes ja sotsiaalsetes küsimustes käesolevas direktiivis määratletud asjaomastel tingimustel."

4 Selle direktiivi artikli 1 „Objekt" punktis a on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis määratletakse:

a) tingimused, mille kohaselt liikmesriik võib tema territooriumil seaduslikult elavale kolmanda riigi kodanikule anda pikaajalise elaniku staatuse või selle staatuse tühistada, ja selle staatusega kaasnevad õigused; […]"

5 Direktiivi artikli 4 lõikes 1 on ette nähtud:

„Liikmesriigid annavad pikaajalise elaniku staatuse kolmanda riigi kodanikele, kes on nende territooriumil elanud seaduslikult ja pidevalt viie aasta jooksul vahetult enne asjaomase taotluse esitamist.”

6 Direktiivi 2003/109 artiklis 5 „Pikaajalise elaniku staatuse saamise tingimused” on sätestatud:

„1. Liikmesriigid nõuavad kolmandate riikide kodanikult selle tõendamist, et tal on iseenda ja tema ülalpeetavate pereliikmete jaoks:

a) stabiilne ja korrapärane sissetulek, millega ta suudab iseennast ja oma pereliikmeid ilma asjaomase liikmesriigi sotsiaalabisüsteemi abita ülal pidada. Liikmesriigid hindavad kõnealuse sissetuleku laadi ja korrapärasust ning võivad seejuures võtta arvesse palkade ja pensionide miinimumtaset enne pikaajalise elaniku staatuse saamise taotluse esitamist;

b) ravikindlustus, mis katab kõiki riske, mis asjaomase liikmesriigi enda kodanike puhul üldiselt on kaetud.

2. Liikmesriigid võivad kooskõlas siseriikliku õigusega nõuda kolmandate riikide kodanikelt, et need täidaksid integratsioonitingimusi.”

7 Sama direktiivi artikli 11 „Võrdne kohtlemine” lõikes 1 on sätestatud:

„Pikaajalisi elanikke tuleb kohelda võrdselt kodanikega järgmistes valdkondades:

a) palgatöö või töö füüsilisest isikust ettevõtjana, tingimusel et see tegevus ei hõlma ka mitte juhuslikult avaliku võimu teostamist, ning teenistus- ja töötingimused, sh töölt vabastamise ja tasuga seotud tingimused;

b) haridus ja kutseõpe, sh siseriikliku õiguse kohaselt antavad õppetoetused;

c) diplomite, tunnistuste ja muude kvalifikatsiooni tõendavate dokumentide tunnustamine asjaomaste siseriiklike menetluste kohaselt;

d) sotsiaalkindlustus, sotsiaalabi ja sotsiaalkaitse nagu see on määratletud siseriiklikus õiguses;

e) maksusoodustused;

f) juurdepääs üldsusele kättesaadavatele kaupadele ja teenustele, sh elamispinna hankimise kord;

g) ühinemisvabadus ning õigus liituda töötajate või tööandjate organisatsioonidega või kutseühinguga, sh sellistest organisatsioonidest saadavad eelised, ilma et see piiraks avalikku korda või julgeolekut käsitlevaid siseriiklikke sätteid;

h) vaba juurdepääs kogu asjaomase liikmesriigi territooriumile, arvestades siseriiklikes õigusaktides julgeolekukaalutlustel kehtestatud piiranguid.

[…]”

Madalmaade õigus

8 2000. aasta Vreemdelingenwet'i (2000. aasta välismaalaste seadus, edaspidi „Vw 2000") põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni artikli 1 punktis p on sätestatud:

„Käesolevas seaduses ja sellel põhinevates sätetes kasutatakse järgmisi mõisteid:

[…]

p. pikaajaline elanik: isik, kellel on tähtajatu elamisluba artikli 20 tähenduses, mis on antud direktiivi 2003/109 artikli 8 lõike 2 alusel, või kellel on pikaajalise elaniku EL elamisluba, mille on andnud muu riik, kes on EÜ asutamislepingu osalisriik […]"

9 Sama seaduse artikli 20 lõikes 1 on ette nähtud:

„Minister on pädev:

a. tähtajatu elamisloa saamiseks või muutmiseks esitatud taotluse rahuldama, rahuldamata jätma või läbi vaatamata jätma;

b. tähtajatut elamisluba tühistama või muutma."

10 Vw 2000 artikli 21 lõikes 1 on ette nähtud:

„Direktiivi 2003/109 artikli 8 lõike 2 alusel võib tähtajatu elamisloa saamiseks või muutmiseks esitatud taotluse artikli 20 tähenduses rahuldamata jätta vaid juhul, kui välismaalane:

a. ei ole artikli 8 tähenduses elanud riigis seaduslikult ja pidevalt viie aasta jooksul vahetult enne asjaomase taotluse esitamist;

[…]

k. ei ole sooritanud integratsiooniseaduse [(Wet inburgering) põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni (edaspidi „Wi")] artikli 7 lõike 2 punkti a kohaselt ette nähtud integratsioonieksamit või ei ole saanud selle seaduse artikli 5 lõike 1 punktis c nimetatud diplomit, tunnistust või muud dokumenti."

11 Eelotsusetaotlusest ilmneb, et Wi reguleerib kõikide Madalmaades elavate sisserändajate integreerumist Madalmaade ühiskonda. Integreerumine hõlmab hollandi keele suulise ja kirjaliku oskuse ning Madalmaade ühiskonna kohta teadmiste omandamist. Keeleoskust ja teadmisi Madalmaade ühiskonnast hinnatakse eksamil. Põhimõtteliselt kehtib nii sisserändajate suhtes, kes olid Wi jõustumise kuupäeval, st 1. jaanuaril 2007 elanud seaduslikult pikemat aega Madalmaades, kui ka sisserändajate suhtes, kes saabusid pärast seda kuupäeva, integreerumise kohustus kas alates 1. jaanuarist 2007 või Madalmaades seaduslikult elamise kuupäevast, kui see oli 1. jaanuarist 2007 hilisem.

12 Wi artiklis 3 on sätestatud:

„1. Integreerumiskohustus on Madalmaades Vw 2000 artikli 8 punktide a–e või punkti l tähenduses seaduslikult elaval välismaalasel, kes:

a. elab Madalmaades muu eesmärgiga kui ajutine viibimine,

[…]

4. Lõikes 1 nimetatud integreerumiskohustust ei saa kehtestada tagantjärele.”

13 Wi artiklis 5 on sätestatud:

„1. Erandina artiklist 3 ei laiene integreerumiskohustus isikule,

a. kes on noorem kui 16-aastane või kes on 65-aastane või vanem;

b. kes on elanud kooliealisena Madalmaades vähemalt kaheksa aastat;

c. kellel on määrusega või määruse alusel määratletud diplom, tunnistus või muu dokument;

d. kelle suhtes kehtib kooli- või kutseõppekohustus;

e. kes on kooli- või kutseõppekohustuse täitmise järel saanud väljaõppe, mille läbimist tõendab punktis c viidatud diplom, tunnistus või muu dokument;

f. kes on tõendanud, et tal on piisav suuline ja kirjalik hollandi keele oskus ja piisavad teadmised Madalmaade ühiskonnast.

2. Integreerumiskohustus ei laiene ka:

[…]

c. välismaalasele, kes on Euroopa Liidu liikmesriigi või Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalisriigi õiguse alusel täitnud integratsioonitingimuse pikaajalise elaniku staatuse saamiseks vastavalt direktiivile 2003/109;

[…]

3. Integreerumiskohustusega isik, kellel on määrusega või määruse alusel määratletud diplom, tunnistus või muu dokument, millest nähtub, et artiklis 7 viidatud teadmised ja oskused on isikul osaliselt juba olemas, ei pea omandama asjaomast osa teadmistest ja oskustest ega sooritama integratsioonieksami asjaomast osa.

4. Määrusega või määruse alusel võib vastu võtta eeskirju, mis reguleerivad:

a. muid aluseid integreerumiskohustusest osaliseks või täielikuks vabastamiseks;

b. riigis elamist lõike 1 punkti b tähenduses ja

c. lõike 1 punkti f kohaldamist.

5. Minister võib vastu võtta lõike 2 punkti d kohaldamise rakenduseeskirjad.”

14 Seaduse artiklis 31 on ette nähtud:

„1. College van Burgemeester en Wethouders määrab integreerumiskohustusega isikule, kes ei ole integratsioonieksamit artikli 7 lõikes 1 nimetatud tähtajaks või lõike 2 punkti a kohaselt pikendatud tähtajaks sooritanud, halduskorras trahvi.

2. Erandina lõikest 1:

a. pikendab College van Burgemeester en Wethouders artikli 7 lõikes 1 nimetatud tähtaega, kui integreerumiskohustusega isik tõendab, et integratsioonieksami sooritamata jätmine ei toimunud tema süül, või

b. vabastab College van Burgemeester en Wethouders isiku integreerumiskohustusest, kui ta jõuab integreerumiskohustusega isiku poolt tõendatult tehtud jõupingutusi arvestades otsusele, et isikul ei ole mõistlikult võimalik integratsioonieksamit sooritada.

3. Määrusega või määruse alusel võetakse vastu lõike 2 rakenduseeskirjad."

15 Eelotsusetaotlusest nähtub, et Wi jõustus 1. jaanuaril 2007. Selle seaduse jõustumisel lisati Vw 2000-sse ka artikli 21 lõike 1 punkt k. Samas kohaldati seda sätet tegelikult alles alates 1. jaanuarist 2010.

16 Madalmaade valitsus täpsustas, et integratsioonieksami sooritamise kohustus on pikaajalise elaniku staatuse saamise tingimus nii nende kolmandate riikide kodanike jaoks, kes on asunud esimest korda Madalmaadesse seaduslikult elama alles pärast Wi jõustumist, kui ka nende kolmandate riikide kodanike jaoks, kes küll elasid Wi jõustumise kuupäeval juba seaduslikult Madalmaades, aga taotlesid pikaajalise elaniku staatust pärast 2010. aasta 1. jaanuari. Vw 2000 artikli 21 lõike 1 punkt k kuulub seega kohaldamisele neile kahele kodanike kategooriale.

17 Seevastu puudub kohustus sooritada pikaajalise elaniku staatuse saamiseks integratsioonieksam neil kolmandate riikide kodanikel nagu põhikohtuasjade kaebajad, kes Wi jõustumise kuupäeval juba elasid Madalmaades seaduslikult ja kes olid taotlenud pikaajalise elaniku staatust ajavahemikul 1. jaanuar 2007–1. jaanuar 2010. Seega ei kuulu Vw 2000 artikli 21 lõike 1 punkt k selle kodanike kategooria suhtes kohaldamisele.

18 Siiski peavad sellesse kategooriasse kuuluvad kodanikud rahatrahvi ähvardusel sooritama integratsioonieksami oma elukohajärgse kohaliku omavalitsuse College van Burgemeester en Wethoudersi otsusega määratud tähtajaks. Kui eksamit nimetatud tähtajaks ei sooritata, määratakse kindlaks uus tähtaeg, kusjuures iga kord suurendatakse trahvisummat.

19 Selle kodanike kategooria integreerumiskohustus ei mõju pikaajalise elaniku staatuse saamist ega säilitamist.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

20 P ja S on kolmandate riikide kodanikud, kel on vastavalt 14. novembril 2008 ja 8. juunil 2007 direktiivi 2003/109 alusel välja antud tavapärane pikaajalise elaniku tähtajatu elamisluba.

21 Commissie Sociale Zekerheid teatas P-le 1. augusti 2008. aasta otsusega, et tema suhtes kehtib integreerumiskohustus Wi tähenduses ja et ta peab enne 30. juunit 2013 sooritama integratsioonieksami. Nimetatud otsuse alusel alustas P Commissie Sociale Zekerheidi pakutud integratsioonikursusel käimist, ent katkestas selle 25. augustil 2008 ajutiselt tervislikel põhjustel. Hiljem ta kursusele tagasi ei pöördunud. Uuesti tuvastas Commissie Sociale Zekerheid 4. augusti 2009. aasta otsusega, et P suhtes kehtib integreerumiskohustus ja P peab enne 30. juunit 2013 sooritama integratsioonieksami. 25. veebruari 2010. aasta otsusega jättis Commissie Sociale Zekerheid oma 4. augusti 2009. aasta otsuse muutmata.

22 S-ile teatas College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Amstelveen 24. veebruari 2010. aasta otsusega, et tema suhtes kehtib integreerumiskohustus Wi tähenduses ja et ta peab 24. augustiks 2013 sooritama integratsioonieksami.

23 Arutades apellatsioonkaebusi, mille P ja S esitasid kohtuotsuste peale, millega jäeti rahuldamata nende kaebused otsuste peale, millega kohustati P-d ja S-i sooritama integratsioonieksamit, tekkisid Centrale Raad van Beroepil (kõrgeim halduskohus) kahtlused, kas integreerumiskohustus on direktiiviga 2003/109 kooskõlas.

24 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul, kelle arvates on integreerumiskohustuse kehtestamise alus direktiivi 2003/109 artikli 5 lõige 2, tekkis küsimus eeskätt selle kohta, kas pärast pikaajalise elaniku staatuse andmist on liikmesriikidel lubatud kehtestada integratsioonieksami vormis tingimusi integreerumiseks, mida tagab rahatrahvide süsteem.

25 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et integreerumiskohustus võib tõepoolest kuuluda direktiivi 2003/109 artikli 11 lõike 1 punktide a ja b kohaldamisalasse. Kui see on nii, siis kuivõrd see kohustus puudub Madalmaade kodanikel, ei või integreerumiskohustust kehtestada kolmandate riikide kodanikest pikaajalise elaniku staatusega isikute suhtes, sest vastasel juhul on tegemist kõnealuses sättes viidatud võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumisega.

26 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab veel, et kui riigisisese õiguse alusel võib kehtestada integratsioonitingimusi, ei tohi need muuta võimatuks või ülemäära keerukaks pikaajalise elaniku staatuse saamist või säilitamist. Nii ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul välistatud, et integreerumiskohustus on selle kriteeriumiga vastuolus.

27 Viimaks küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas asjaolu, et isikule teatati alles pärast pikaajalise elaniku staatuse saamist, et tema suhtes kehtib integreerumiskohustus – nagu see toimus käesoleval juhul S-iga –, omab tähendust hinnates seda, kas kõnealune kohustus on direktiiviga 2003/109 kooskõlas.

28 Neil asjaoludel otsustas Centrale Raad van Beroep menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas direktiivi 2003/109 mõtet ja eesmärki või artikli 5 lõiget 2 ja/või artikli 11 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole kooskõlas riigisisesed õigusnormid, mis panevad pikaajalise elaniku staatusega kolmandate riikide kodanikele integreerumiskohustuse, mille täitmata jätmise korral kohaldatakse rahatrahvi?

2. Kas esimesele küsimusele vastamisel on oluline, kas integreerumiskohustus pandi isikule enne pikaajalise elaniku staatuse saamist?”

Eelotsuse küsimuste analüüs

29 Nende küsimustega, mida tuleb analüüsida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitust, kas direktiiviga 2003/109 ja eeskätt selle artikli 5 lõikega 2 ja artikli 11 lõikega 1 on vastuolus niisugused riigisisesed õigusnormid nagu põhikohtuasjas kõne all olevad normid, mis panevad pikaajalise elaniku staatusega kolmandate riikide kodanikele integratsioonieksami sooritamise kohustuse, mille täitmata jätmise korral kohaldatakse rahatrahvi, ning kas siinkohal on tähtsust asjaolul, kas pikaajalise elaniku staatus on saadud enne või pärast kõnealuse kohustuse kehtestamist.

30 Kõigepealt tuleb märkida, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud küsimused puudutavad üksnes neid kolmandate riikide kodanikke nagu P ja S, kes Wi jõustumise kuupäeval, st 1. jaanuaril 2007, juba elasid Madalmaades seaduslikult ja kes taotlesid pikaajalise elaniku staatust ajavahemikul 1. jaanuar 2007–1. jaanuar 2010.

31 Põhikohtuasjas kõne all olev integreerumiskohustus, mis seisneb hollandi keele suulist ja kirjalikku oskust tõendava ning Madalmaade ühiskonna kohta piisavaid teadmisi näitava eksami sooritamises, ei ole selle kodanike kategooria jaoks eeltingimus ei pikaajalise elaniku staatuse saamiseks ega säilitamiseks, vaid selle alusel määratakse trahv neile, kes ette nähtud tähtajaks ei ole eksamit sooritanud.

32 Peale selle tuleb märkida, et liidu seadusandja on rõhutanud integratsioonimeetmete tähtsust, nagu ilmneb eelkõige direktiivi 2003/109 põhjendusest 4, mille kohaselt edendab liikmesriikides pikaajaliselt elavate kolmandate riikide kodanike integratsioon oluliselt majanduslikku ja sotsiaalset ühtekuuluvust, mis on asutamislepingus sätestatud põhieesmärk.

33 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimustele vastamisel tuleb arvestada just neid kaalutlusi.

34 Kõigepealt on direktiivi 2003/109 artikli 5 „Pikaajalise elaniku staatuse saamise tingimused" lõikes 2 sätestatud, et liikmesriigid võivad kooskõlas siseriikliku õigusega nõuda kolmandate riikide kodanikelt, et need täidaksid integratsioonitingimusi.

35 Kõnealuse sätte sõnastusest ja kontekstist, milles säte asub, nähtub, et selle sättega on liikmesriikidele antud õigus teha pikaajalise elaniku staatuse saamine sõltuvaks teatavate integratsioonitingimuste eelnevast täitmisest.

36 Direktiivi 2003/109 artikli 5 lõikes 2 on seega käsitletud integratsioonitingimusi, mis peavad olema täidetud enne pikaajalise elaniku staatuse andmist.

37 Nagu on aga käesoleva kohtuotsuse punktis 31 märgitud, ei ole põhikohtuasjas kõne all olev integreerumiskohustus eeltingimus ei pikaajalise elaniku staatuse saamiseks ega säilitamiseks neile kolmandate riikide kodanikele, kes taotlesid seda staatust ajavahemikul 1. jaanuar 2007–1. jaanuar 2010. Sellest järeldub, et niisuguste kodanike puhul ei saa nimetatud kohustust käsitada integratsioonitingimusena direktiivi 2003/109 artikli 5 lõike 2 tähenduses.

38 Kuivõrd direktiivi 2003/109 artikli 5 lõikes 2 ei ole liikmesriike kohustatud ega neil keelatud nõuda kolmandate riikide kodanikelt, et nad täidaksid pärast pikaajalise elaniku staatuse saamist integratsioonikohustusi, ei ole niisugune integratsioonimeede, nagu on kõne all põhikohtuasjas, selle sättega vastuolus.

39 Seoses direktiivi 2003/109 artikli 11 lõikega 1 tuleb sedastada – nii on märgitud ka selle direktiivi põhjenduses 12 –, et selle sättega tagatakse kolmandate riikide kodanikele, kes on saanud pikaajalise elaniku staatuse, et neid koheldakse võrdselt asjaomase liikmesriigi kodanikega kõnealuse sätte punktides a–h loetletud valdkondades.

40 Võttes arvesse asjaolu, et põhikohtuasjas kõne all olevat integreerumiskohustust ei ole kehtestatud Madalmaade kodanikele, tuleb kontrollida, kas see kohustus võib olla vastuolus direktiivi 2003/109 artikli 11 lõikes 1 sätestatud võrdse kohtlemise põhimõttega erinevates valdkondades, mis on samas loetletud.

41 Selles osas tuleb meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt nõuab võrdse kohtlemise põhimõte, et sarnaseid olukordi ei käsitletaks erinevalt ja erinevaid olukordi ei käsitletaks ühtemoodi, välja arvatud juhul, kui selline kohtlemine on objektiivselt põhjendatud (kohtuotsus S.P.C.M. jt, C-558/07, EU:C:2009:430, punkt 74 ja seal viidatud kohtupraktika).

42 Niisuguses kontekstis tuleb märkida, et vaidlusalused integratsioonimeetmed seisnevad sisuliselt kohustuses omandada hollandi keele oskus kõnes ja kirjas ning teadmised Madalmaade ühiskonna kohta ja/või neid oskusi tõendada. Kui Madalmaade kodanike puhul võib eeldada, et neil on niisugune oskus ja teadmised olemas, ei kehti sama kolmandate riikide kodanike kohta. Seega tuleb tõdeda – ja

nii märkis ka kohtujurist oma ettepaneku punkti 52 –, et niisuguste integratsioonimeetmete kasulikkuse osas nagu teadmiste omandamine riigi keele ja ühiskonna kohta ei ole liikmesriikide kodanikud kolmandate riikide kodanikega sarnases olukorras.

43 Kuivõrd viidatud olukorrad ei ole sarnased, ei riku asjaolu, et põhikohtuasjas kõne all olevat integreerumiskohustust ei ole kehtestatud Madalmaade kodanikele, pikaajalise elaniku staatusega kolmandate riikide kodanike õigust olla vastavalt direktiivi 2003/109 artikli 11 lõikele 1 Madalmaade kodanikega võrdselt koheldud.

44 Siiski ei tohi ka selle integreerumiskohustuse rakendamise eeskirjad riivata diskrimineerimiskeelu põhimõtet direktiivi 2003/109 artikli 11 lõikes 1 loetletud valdkondades.

45 Igal juhul tuleb lisada, et liikmesriigid ei või kohaldada siseriiklikke õigusnorme, mis võiksid ohustada direktiiviga taotletavaid eesmärke ja võtta seega direktiivilt selle kasuliku mõju (vt kohtuotsus komisjon *vs*. Madalmaad, C-508/10, EU:C:2012:243, punkt 65).

46 Nagu nähtub direktiivi 2003/109 põhjendustest 4, 6 ja 12, on direktiivi peamine eesmärk liikmesriikides pikaajaliselt elavate kolmandate riikide kodanike integratsioon (vt kohtuotsus komisjon *vs*. Madalmaad, C-508/10, EU:C:2012:243, punkt 66).

47 Eelnevat arvestades tuleb esmalt seoses põhikohtuasjas kõne all oleva integratsioonieksami sooritamise kohustusega märkida, ei saa eitada, et teadmiste omandamine nii vastuvõtva liikmesriigi keele kui ka ühiskonna kohta lihtsustab suurel määral kolmandate riikide kodanike ja asjaomase liikmesriigi kodanike vahelist suhtlemist ja lisaks soodustab nendevahelisi kokkupuuteid ja arendab sotsiaalseid suhteid. Samuti ei ole kahtlust selles, et vastuvõtva liikmesriigi keele oskus muudab kolmandate riikide kodanikele vähem keeruliseks pääsu tööturule ja erialaste kutseoskuste omandamise.

48 Niisugusest vaatenurgast lähtudes tuleb asuda seisukohale, et iseenesest ei ohustada niisuguse eksami sooritamise kohustus, nagu on kõne all põhikohtuasjas, direktiiviga 2003/109 taotletavaid eesmärke, vaid võib vastupidi aidata nende elluviimisele kaasa, kuivõrd võimaldab tagada, et asjaomased kolmandate riikide kodanikud omandavad oskused, mis on neile kahtlemata kasulikud vastuvõtva liikmesriigiga sidemete loomisel.

49 Siiski ei tohi ka selle kohustuse rakendamise eeskirjad neid eesmärke ohustada: eeskätt tuleb arvesse võtta integratsioonieksami sooritamiseks nõutavate teadmiste taset, võimalust pääseda kursustele ja saada vajalikke materjale, et selleks eksamiks valmistuda, kolmandate riikide kodanikelt nõutavat tasu, eksamile registreerumise tasu ning konkreetse isikuga seotud asjaolusid nagu vanus, kirjaoskamatus või haridustase.

50 Teiseks tuleb seoses põhikohtuasjas kõnealuse trahvisüsteemiga märkida, et trahvi määramine pikaajalise elaniku staatusega kolmandate riikide kodanikele, kes kindlaks määratud tähtajaks ei ole integratsioonieksamit sooritanud, ei ohusta iseenesest vahendina, mis aitab tagada integreerumiskohustuse tõhusust, direktiiviga 2003/109 taotletavaid eesmärke ega võta seega direktiivilt kasulikku mõju.

51 Tuleb siiski võtta arvesse asjaolu, et põhikohtuasjas kõne all oleva, maksimaalselt määratava trahvi summa on suhteliselt kõrge, nimelt 1000 eurot, ning ühtlasi võib seda trahvi määrata iga kord, kui integratsioonieksami sooritamiseks ette nähtud tähtaeg on möödunud eksamit sooritamata ja seda nii kaua, kuni asjaomane kolmanda riigi kodanik on eksami sooritanud.

52 Veel tuleb rõhutada, et kolmandate riikide kodanikele, kes neile ette nähtud tähtajaks ei ole integratsioonieksamit sooritanud, määratakse trahv sõltumata sellest, kas need kodanikud on kõnealuse tähtaja jooksul ilmunud eksamile korduvalt või mitte kunagi.

53 Lisaks peavad asjaomased kolmandate riikide kodanikud tasuma ise integratsioonieksamile registreerumise eest ja võimalik, et kandma ka selleks valmistumise kulud. Tuleb veel rõhutada, et Madalmaade valitsuse poolt kohtuistungil sedastatu kohaselt on eksamile registreerumise tasu 230 eurot, kolmandate riikide kodanikud peavad seda tasu maksma iga kord, kui nad ette nähtud tähtaja jooksul eksamit tegema tulevad ja neile isikutele, kes eksamit positiivselt ära ei tee, seda tasu ei tagastata. Sellest nähtub, et trahvi määramine ei ole kolmanda riigi kodaniku jaoks, kes enne ette nähtud tähtaja möödumist eksamit ei soorita, ainus negatiivne tagajärg.

54 Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab kindlaks tegema, kas neil asjaoludel võib integratsioonieksami sooritamise kohustuse täitmata jätmise eest makstav trahv koos eksamite sooritamiseks makstavate tasudega ohustada direktiivi 2003/109 eesmärke ja võtta seega direktiivilt selle kasuliku mõju.

55 Lõpetuseks tuleb märkida, et kuivõrd põhikohtuasjas kõnealustes riigisisestes õigusnormides ette nähtud integreerumiskohustus ei mõjuta nende kolmandate riikide kodanike puhul, kes taotlesid pikaajalise elaniku staatust ajavahemikul 1. jaanuar 2007–1. jaanuar 2010, selle staatuse saamist ega säilitamist (nagu on ühtlasi märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 31), ei ole käesoleval juhul eelotsusetaotluse esitanud kohtule vastates tähtsust asjaolul, kas pikaajalise elaniku staatus on saadud enne või pärast kõnealuse kohustuse kehtestamist.

56 Eeltoodud kaalutluste alusel tuleb esitatud küsimustele vastata, et niisugune riigisisene õigusnorm nagu on põhikohtuasjas kõne all, mis paneb juba pikaajalise elaniku staatust omavatele kolmandate riikide kodanikele integratsioonieksami sooritamise kohustuse, mille täitmata jätmise korral kohaldatakse rahatrahvi, ei ole direktiiviga 2003/109 ja eeskätt selle artikli 5 lõikega 2 ja artikli 11 lõikega 1 vastuolus juhul, kui selle riigisisese normi rakenduseeskirjad ei ohusta kõnealuse direktiiviga taotletavaid eesmärke – seda peab aga kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus. Asjaolul, kas pikaajalise elaniku staatus on saadud enne või pärast integratsioonieksami sooritamise kohustuse kehtestamist, ei ole sel puhul tähtsust.

Kohtukulud

57 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

Niisugune riigisisene õigusnorm nagu on põhikohtuasjas kõne all, mis paneb juba pikaajalise elaniku staatust omavatele kolmandate riikide kodanikele integratsioonieksami sooritamise kohustuse, mille täitmata jätmise korral kohaldatakse rahatrahvi, ei ole nõukogu 25. novembri 2003. aasta direktiiviga 2003/109/EÜ (pikaajalistest elanikest kolmandate riikide kodanike staatuse kohta) ja eeskätt selle artikli 5 lõikega 2 ja artikli 11 lõikega 1 vastuolus juhul, kui selle riigisisese normi rakenduseeskirjad ei ohusta kõnealuse direktiiviga taotletavaid eesmärke – seda peab aga kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus. Asjaolul, kas pikaajalise elaniku staatus on saadud enne või pärast integratsioonieksami sooritamise kohustuse kehtestamist, ei ole sel puhul tähtsust.

Allkirjad